

KIND ZIJN IN EEN ASIELCENTRUM

Kansen versterken voor
gezinnen na de vlucht

KATJA FOURNIER, KAAT VAN ACKER,
DIRK GELDOF & ANKE HEYERICK

acco
learn

INHOUD

1. Kinderen en gezinnen in de opvang beter ondersteunen	9
1	10
2	11
3	11
4	12
5	13
6	14
7	16
8	17
2. Naar een kindvisie in cocreatie: methodologie en aanpak	21
1	22
1.1	22
1.2	22
1.3	23
2	25
2.1	25
2.2	26
3. Kindertijd en ouderschap in de opvang	29
1	30
1.1	30
1.2	30
1.3	31
1.4	32
1.5	33
1.6	34
2	34
2.1	34
2.2	35
2.3	37
2.4	38
3	38
3.1	38
3.2	40
3.3	41
4	44

4. Positieve gezinsdynamieken ondersteunen	47
1 Bewustzijn van verschillende referentiekaders	48
1.1 Gezinnen begeleiden: vanuit welk referentiekader?	48
1.2 (H)erkennen van de collectieve opvang als aparte opvoedingscontext	49
2 Welke rol hebben opvangmedewerkers bij gezinsondersteuning?	51
2.1 De nood aan gezinsondersteuning	51
2.2 Vormen van gezinsondersteuning	54
2.3 Relatie tussen ouder en kind ondersteunen	55
2.4 Positieve groepsdynamieken tussen kinderen ondersteunen	57
3 In gesprek gaan over ouderschap en gezinsdynamieken	59
3.1 Een transgeneratieel, transcultureel en transnationaal perspectief	59
3.2 Inspirerende gespreksmethodieken	61
4 Ouders en gezinnen gericht en actief ondersteunen	65
5. De (on)veiligheid van opvangcentra voor kinderen en gezinnen	69
1 Een centraal thema bij kinderen, ouders en medewerkers	69
2 Hoe ervaren kinderen en gezinnen (on)veiligheid?	70
2.1 Een continuüm van geweld	70
2.2 Een brede kijk op (on)veiligheid	72
3 Wat bepaalt (on)veiligheid in de collectieve opvang?	73
3.1 Onveilige infrastructuur	73
3.2 Relatieve (on)veiligheid	76
3.3 De vele gezichten van geweld in de collectieve opvang	79
3.4 Factoren die voor geborgenheid, verbinding en vertrouwen zorgen	85
4 Meer inzetten op veiligheid	87
6. Samen werk maken van veilige opvangcentra	91
1 Voorkomen van onveiligheid en geweld	92
1.1 Een positief leefklimaat en kwaliteitsvolle begeleiding	92
1.2 Oog hebben voor drempels om onveiligheid te melden	93
1.3 Participatie als preventie	97
1.4 Risicoanalyses maken onveiligheid zichtbaar	99
2 Reageren op geweld	100
2.1 Signalen herkennen	100
2.2 Reageren bij en na geweld	103
2.3 Het opvolgen van gevoelige situaties als team	109
2.4 Bijzondere aandacht voor seksueel geweld	111
2.5 Gericht doorverwijzen wanneer noodzakelijk	112
3 Het taboe rond geweld doorbreken	114

7. Werken aan het psychosociaal welzijn van gezinnen	117
1 Het traumamodel	118
1.1 Wat is het traumamodel?	118
1.2 Een kritische evaluatie van het traumamodel	119
2 Een psychosociale benadering van welzijn	121
3 Een psychosociale benadering in de praktijk van de opvang	123
3.1 De voorwaarden voor een gesprek over geestelijke gezondheid	123
3.2 Directe en indirecte hulpvragen herkennen	125
3.3 Effectief doorverwijzen, of net niet?	127
3.4 Inzetten op psychosociaal welzijn	129
4 Kinderen en ouders psychosociaal ondersteunen	131
8. Schakelen en verbinden naar onderwijs en vrije tijd	135
1 Opvangmedewerkers als schakelfiguren	135
2 Onderwijs voor alle kinderen ondersteunen	135
2.1 'School is cool'	136
2.2 Samenwerkingen met scholen	137
2.3 Samen zoeken naar aangepast onderwijs	139
2.4 Kinderen ondersteunen bij hun schoolwerk	140
2.5 Schakelen en verbinden is ook ouders betrekken	141
2.6 Kinderen met specifieke leernoden	143
2.7 Transfers tussen centra vermijden	144
3 Schakelen naar spel, sport en vrije tijd	144
3.1 Vrije tijd in het centrum	145
3.2 Kindvriendelijke ruimtes in het centrum	146
3.3 Schakelen naar en verbinden met het lokale vrijetijdsaanbod	148
4 Niet altijd bevoegd, wel mee verantwoordelijk	149
9. Kind- en gezinsvriendelijk werken als opvangmedewerker	153
1 Werken in een opvangsector onder constante druk	154
1.1 Een genormaliseerde crisismodus	154
1.2 Opvangcrisissen werken door in alle opvangcentra	155
1.3 Tijdelijkheid als hypotheek	156
1.4 Worstelen met maatschappelijke ambiguïteit	157
1.5 Worstelen met institutionele ambiguïteit	158
2 Werken in een opvangcentrum	159
2.1 Personeelsbeleid in crisismodus?	159
2.2 Personeelsverloop versus duurzame relaties	160
2.3 Breed samenwerken in teamverband	160
2.4 Maatwerk versus flexibiliteit?	161
3 Bewoners en medewerkers delen (on)macht en nood aan erkenning	164

4	De nood aan steun en zelfzorg	166
4.1	De nood aan ondersteuning	166
4.2	Het belang van zelfzorg	167
5	Duurzaam inzetten op opvangmedewerkers	169
10. The ways forward... Aanbevelingen voor het beleid		173
1	Een gedeelde verantwoordelijkheid	174
2	Kindvriendelijke opvangcentra	174
3	Kinderen ondersteunen vraagt om gezinnen te ondersteunen	175
4	Infrastructuur op maat van kinderen en gezinnen	176
5	Maak van veiligheid een beleidsprioriteit	177
5.1	Een plan voor de veiligheid van kinderen en gezinnen	178
5.2	Personeelsbeleid met oog voor veiligheid	178
5.3	Interne processen en externe samenwerking	179
5.4	Omgaan met situaties van geweld en risicobeheer	180
5.5	Menselijke, beschermende en faciliterende omstandigheden	180
5.6	Monitoring van de toepassing van het veiligheidsplan	181
6	Schakelen en verbinden: organiseer een sterk netwerk rond opvangcentra	182
6.1	Nood aan geestelijke gezondheidszorg invullen	182
6.2	Sterker schakelen naar onderwijs	183
7	Hoe kindvriendelijk is het asiel- en opvangbeleid?	184
8	Zet het belang van kinderen centraal	185
Referenties		187

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

Hoe leven kinderen in collectieve asielcentra? Hoe beleven ze hun verblijf en hun kindertijd? Hoe voed je als ouder kinderen op na de vlucht, maar zonder zekerheid over een toekomst in de nieuwe samenleving? Hoe leef je samen als gezin op één kamer? In dit hoofdstuk geven we een stem aan de kinderen en ouders in de opvang, en aan de opvangmedewerkers die hen begeleiden.

Collectieve asielcentra zijn immers bijzondere plaatsen, met een heel aparte ruimtelijke en tijdsomgeving. Ze vormen een totaal atypische leef- en opvoedingsomgeving voor gezinnen en kinderen. Vaak worden collectieve opvangcentra omschreven als 'totale instituties'. Volgens socioloog Erving Goffman (1961) zijn dat plaatsen waar grote groepen individuen met een aantal gedeelde kenmerken worden samengebracht en een sterk gestructureerd leven leiden, afgesneden van de maatschappij. Alle aspecten van het leven gebeuren er op dezelfde plaats, onder dezelfde autoriteit. Alle dagelijkse activiteiten vinden plaats in groep, waarbij alle leden op dezelfde manier behandeld worden en dezelfde taken moeten uitvoeren.

Open asielcentra zijn niet over de hele lijn totale instituties, maar ze vertonen er wel heel wat kenmerken van. Slapen, eten en dagelijkse hygiëne, maar vaak ook taallessen, werk (binnen het centrum), de eerste medische opvolging, psychosociale opvolging of vrije tijd, dat alles gebeurt in het opvangcentrum. Bewoners krijgen een sterke groepsbehandeling, met voor elke asielzoeker in principe dezelfde regels en eenzelfde basishulpverlening. Het gemeenschappelijke leven ligt vast in tijdschema's met gereguleerde toegang tot ruimtes en medewerkers, al bestaan er informele ruimtes en tijden die erbuiten vallen. Dat collectieve leven vormt zeker voor kinderen en gezinnen een heel specifieke setting, die het normale gezinsleven en de normale kindertijd onder druk zet.

1 **KINDERTIJD IN EEN OPVANGCENTRUM**

1.1 **KIND KUNNEN ZIJN**

Kinderen in asielopvang moeten in de eerste plaats kind kunnen zijn. Kunnen spelen met andere kinderen is daar een vanzelfsprekend onderdeel van. Als ze in een centrum beschikbaar zijn, behoren een trampoline, de speeltuin, de zandbak of de moestuin tot de favoriete plekken van kinderen.

I: "En wat vind jij het leukste hier in het centrum?"

R: "In de zandbak spelen. En ook in mijn kamer een beetje blijven."

– Meisje, uit Palestina, 7 jaar

Een van de voordelen van collectieve centra voor kinderen is de kans dat ze andere kinderen vinden. Als er andere gezinnen met kinderen zijn in eenzelfde leeftijdsgroep, dan hebben ze (soms veel) speelkameraadjes. Solidariteit tussen kinderen kwam regelmatig terug in de interviews. Kinderen die al langer in het centrum verblijven, wijzen de weg aan nieuwkomers en betrekken hen actief.

"Toen ik hier de eerste dag kwam, dacht ik dat ik het enige kind zou zijn dat hier zou zijn. En toen de tweede dag en de derde dag, kwamen er veel kinderen en ik speelde veel, het was een verandering voor mij."

– Meisje, uit Venezuela, 12 jaar

"Meestal zijn ze wel echt heel lief voor elkaar, omdat ze dat zelf ook hebben meegeemaakt: van 'ik ben hier ook nieuw geweest en ik kende hier ook niemand'... Dat ze zo wel wat proberen om die gasten er dan zowat bij te trekken. Dus dat is wel leuk om te zien."

– Opvangmedewerker

1.2 **RUZIES EN PESTGEDRAG**

Kinderen in opvangcentra maken zoals alle kinderen ook regelmatig ruzie. Ze leven dicht op elkaar in een nieuwe omgeving, spreken (nog) niet dezelfde taal en hebben weinig eigen bezittingen. Ruzies kunnen oplaaien wanneer kinderen speelgoed samen moeten gebruiken en delen, wanneer regels nageleefd moeten worden of wanneer dat niet gebeurt, wanneer ze worstelen met het onvermogen om hun emoties gepast uit te drukken in taal of wanneer korte lontjes ontbranden. Soms slaan ruzies tussen kinderen ook over naar de ouders of zelfs naar (culturele of nationale) gemeenschappen binnen het centrum.

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

Net zoals in scholen is ook pesten een risico in de asielopvang. Kinderen die op een of andere manier als 'anders' gepercipieerd worden, zijn daar kwetsbaar voor. Soms ontstaan er ook complexere vormen van pestgedrag. Zo had een jongen seksueel overschrijdend gedrag meegemaakt in het centrum. Dat was bekend bij de andere kinderen, die hem daarmee uitlachten.

"Want vroeger, ik heb vrienden maar niet nu, niet meer, want ze spelen vieze spelletjes en vieze filmpjes. Dat is alles. En wanneer er is probleem gemaakt met de mama van (naam), ik speel niet met zij, (naam) en (naam) en (naam). En ook (naam). Maar gewoon ik speel met de andere kindjes die kleiner dan mij zijn."

– Jongen, uit Palestina, 9 jaar.

De goede en slechte relaties die ontstaan tussen kinderen binnen het centrum worden meegenomen naar school en naar eventuele vrijetijdsactiviteiten en vice versa. Dat maakt kinderen die gepest of uitgesloten worden in één bepaalde context bijzonder kwetsbaar. Ze voelen zich nergens nog bij horen.

1.3 ÉÉN KAMER ALS (T)HUIS

Met de ouders leven in één kleine kamer is een van de grootste uitdagingen voor gezinnen en voor kinderen, zeker als ze ouder worden.

"Ik keek naar de kamer. Die is zo klein, ik dacht zo van 'wat'? 'Gaan wij zo hier leven of wat?'"

– Meisje, uit DR Congo, 14 jaar

Alleenstaande asielzoekers slapen meestal in gedeelde kamers of slaapzalen. Gezinnen hebben een eigen kamer. Die kamer is voor gezinnen de enige ruimte die niet toegankelijk is voor anderen. Formeel moet elke slaapkamer minimaal vier vierkante meter slaapruijnte per bewoner bieden en in totaal minstens acht vierkante meter groot zijn. Hoewel er voor gezinnen dus wel een minimale vorm van afscherming naar de buitenwereld is, is de privacy binnen het gezin uitermate beperkt. Het gebrek aan privacy leidt vaak tot spanningen in het gezinsleven.

"Soms zijn we meer geïrriteerd omdat wij elkaar elke dag, dag in dag uit, zien in die kleine kamer, dus dan zijn we denk ik meer geïrriteerd en soms vechten ik en mijn zus dan."

– Meisje, uit Rusland, 12 jaar

Dit meisje getuigde ook over de nood van zowel kinderen als ouders om af en toe alleen te kunnen zijn: "Dan ga ik naar buiten zodat bijvoorbeeld mijn mama en papa alleen kunnen zijn of dan gaan zij soms wandelen, dan kunnen wij een beetje alleen zijn." Om opnieuw een gevoel van privacy en vertrouwelijkheid op te

bouwen, kiezen ouders er soms voor om hun kinderen buiten de kamer te laten spelen of rondwandelen. Dat leidt soms tot spanningen in de relatie met de hulpverleners, die het gevoel krijgen dat ouders hun verantwoordelijkheid doorschuiven (zie hoofdstuk 4).

“Ik heb vooral soms het gevoel dat de ouders denken dat wij, misschien cru om te zeggen, dat wij wel een kinderopvang zijn voor hun kinderen. Ik merk heel vaak dat de ouders gewoon zeggen: ‘Kijk, doe maar. Mijn kinderen lopen hier rond, er lopen hier begeleiders rond. Zij gaan wel voor mijn kinderen zorgen.’”

– Hulpverlener

Ondanks de moeilijke levensomstandigheden spannen sommige gezinnen zich in om van de kamer (een beetje) een thuis te maken. Plantjes onderhouden, kamers behangen, foto’s ophangen of iets te eten of drinken hebben in de kamer om mensen te kunnen ontvangen. Het zijn deze kleine symbolen van huiselijkheid die processen van *homing* symboliseren (Boccagni, 2016; Beeckmans & Geldof, 2022). Vaak staan deze vormen van *home-making* op gespannen voet met huisreglementen, brandveiligheidsvoorschriften en daarmee samenhangende kamercontroles die een eigen inrichting van de kamer verbieden.

1.4 ETEN WAT DE POT SCHAFT?

In vele collectieve asielcentra kunnen vluchtelingen geen eigen maaltijd bereiden. Dat was ook zo in zeven van de negen centra in dit onderzoek. Bewoners zijn verplicht om te eten wat de pot schaft, of juist: waarin de catering voorziet. Zeker gezinnen vinden dat lastig, omdat kunnen koken voor elkaar, eten maken voor de kinderen en eventueel samen de maaltijd nuttigen belangrijke aspecten van de familiedynamiek vormen. We spraken verschillende kinderen die het eten écht niet lustten en weigerden te eten, wat bij hun ouders en hulpverleners ongerustheid over de gezondheid en groei van deze kinderen oproept.

“Als dat toegelaten was zou ik alle dagen iets voor mijn kinderen klaarmaken. De kinderen eten hier bijna niets. De kinderen zijn vermagerd, vooral de kleinste. Het eten van hier, ze zijn het niet gewoon. Kinderen zijn sowieso moeilijke eters en als zij ook totaal nieuwe gerechten krijgen, dat is een ramp. Ik begrijp dat dat, ja, eten van hier is, dat ieder land zijn eigen gerechten heeft, maar sorry, kinderen zijn dat niet gewoon. Mijn kleinste was altijd ziek voor de quarantaine. Hij was constant ziek en is twee keer opgenomen in het ziekenhuis. Daar is toen bloed getrokken en de dokter zegde: ‘Die moet vloeibaar eten krijgen, soepen’. Maar wat kan ik hier zonder keuken?”

– Moeder, uit Rusland (Tsjetsjenië), 4 kinderen

In sommige asielcentra bestaat ondertussen, ook op vraag van de bewoners, de mogelijkheid om gedeeltelijk of volledig zelf maaltijden te bereiden in een

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

bewonerskeuken. Zelf kunnen koken heeft veel voordelen: het bevordert de zelfredzaamheid, ondersteunt ouders in hun ouderrol en laat toe dat ze een deel van de cultuur en de tradities kunnen doorgeven. Kortom, het zorgt voor een vorm van 'normaliteit' in het dagelijkse leven. Wanneer er geen zelfkookmogelijkheden zijn in een centrum, proberen veel ouders binnen de beperkingen creatieve oplossingen te zoeken om hun kinderen (genoeg) te doen eten.

1.5 COLLECTIEF SANITAIR VAAK EEN PIJNPUNT

In de meeste centra is ook het sanitair collectief. Slechts in een aantal centra (drie van de negen, in dit onderzoek) hebben kamers een eigen toilet en heel soms beschikken gezinnen over een douche in de kamer. Vaak zijn die kamers dan voorbehouden voor personen of gezinnen met specifieke medische zorgen. De toegang, hygiëne, veiligheid en het correct gebruik van de collectieve sanitaire ruimtes horen bij de meest voorkomende klachten van kinderen en gezinnen.

"Maar dat is moeilijk want, kijk, om halfzeven moeten alle kinderen opstaan en om half acht is de schoolbus en in dat uur moeten ze alles doen. Gaan plassen, ochtendtoilet doen, ontbijten, zich aankleden en dan lopen alle kindjes van alle gebouwen naar de wc's. Dus dat is een rij. Er zijn maar twee wc's voor veel mensen, dus daar is het niet altijd proper en schoon en hygiënisch. Daar kan je altijd plassen zien. Kindjes zijn niet altijd accuraat en je weet het, ze kunnen ernaast [plassen]."

– Moeder, uit Rusland (Tsjetsjenië), 6 kinderen

Niet kunnen kiezen wanneer men een douche kan nemen, wachtrijen (zeker voor het vertrek naar school) of niet kunnen douchen wanneer het heel warm weer is, dat alles veroorzaakt ongemak en onvrede. In de interviews weerklonk de algemene wens voor een makkelijke toegang tot schoon sanitair. Alleenstaande ouders signaleren ook extra uitdagingen, met een bijkomende genderdimensie. Een alleenstaande papa uit Syrië vertelt over zijn dilemma rond het douchen van zijn dochter:

"Neem ik een douche van de mannen, dan moet zij in de douche van de mannen. Ik kan niet in de douche van de vrouwen natuurlijk. Dan moet ik elke keer toestemming vragen van alle mensen die in de douche zitten, dan moeten ze dat vrijmaken voor mij."

– Alleenstaande vader, uit Syrië, 2 kinderen

Collectief moeten eten en gebruikmaken van gedeeld sanitair grijpt sterk in op het levensritme in het centrum en op privacy. Ook bijna alle andere activiteiten in het centrum verlopen in voortdurend gezelschap van anderen. Dat maakt het voor kinderen en gezinnen allesbehalve vanzelfsprekend om zich thuis te voelen of een thuis te maken binnen een collectief opvangcentrum. Een moeder vatte dat treffend samen:

“Het is niet comfortabel, het is niet zoals thuis. Het is niet zoals wij graag willen leven hier. We zijn onder controle. Wij moeten doen hoe het kamp ons commandeert. Dat moeten wij doen, bijvoorbeeld eten is op dat uur, de douche is op dat uur, we moeten terug avond dineren om dat uur, we mogen op dat uur gaan douchen. Dus we mogen niets doen op ons eigen gemak, het is niet comfortabel. Het is niet zoals we weten in ons eigen huis.”

– Alleenstaande moeder, uit Palestina, 2 kinderen

1.6 KINDEREN ZIJN AMBIVALENT

In de verhalen van jongere kinderen in de opvangcentra weerklonk vaak een ambivalente beleving. Aan de ene kant is het opvangcentrum een positieve plek met veel speelmogelijkheden en speelkameraadjes. Tegelijk is het ook een tijdelijke plek, met weinig privacy, soms weinig mogelijkheden, gebrek aan lekker eten en meer spanningen in het gezin. Kinderen spelen soms met die ambivalentie, zoals dit Algerijnse meisje dat een bijnaam gaf aan het centrum. In plaats van Fedasil noemde ze het *foudasil* of de ‘waanzin van asiel’.

“Wat vind je van het centrum? Vind je het leuk of niet?”

“Het is een grote kaka... nee, ik maak maar een grapje, het is een paradijs hier met de tuin. Maar het centrum is een grote kaka.”

– Meisje uit Algerije, 8 jaar

Bij tieners weerklonk vaker een gevoel van schaamte over het feit dat ze in een centrum leven. Ze spraken er liever niet over met vrienden op school, terwijl kleinere kinderen juist wel andere kindjes wilden uitnodigen in het centrum.

2 ouderschap uitgedaagd

Dat collectieve asielcentra bijzondere plaatsen zijn, geldt voor de ouders misschien nog meer dan voor de kinderen. In de collectieve opvang staat het gezinsleven onder druk en wordt hun ouderschap uitgedaagd. Tegelijk geven de kinderen hun vaak net de kracht om door te zetten.

2.1 EEN BETER LEVEN VOOR DE KINDEREN

“Ik had heel veel symbolen in mijn leven vroeger. Maar nu, het enige dat ik heb, is de opvoeding van mijn dochter. Ik heb alles in mijn leven verloren. Ik was zelf ondernemer in een kleine fabriek, een paar mensen werkten voor mij. Ik had een huis, een auto, ik had een mooie vrouw. Ik heb het allemaal door het regime verloren. En het enige wat ik nu heb, is mijn dochter. Ik wil alleen op mijn dochter passen, zodat zij groot kan worden, zodat ze

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

kan groeien en een goede vrouw kan worden aan de universiteit. Nu is zij mijn symbool. Ik kijk naar haar, dit is het beste voor mij, dit is alles wat ik heb, alles wat ik nodig heb."

– Alleenstaande vader, uit Iran, 1 dochter

Een beter leven opbouwen voor hun kinderen in een veilig land is de vurigste wens van vele ouders die zijn moeten vluchten. Tegelijkertijd vragen ouders zich geregeld af of ze wel de juiste beslissing hebben genomen om naar hier te komen. Aan de ene kant weten ze maar al te goed dat ze gevlucht zijn om hun gezin in veiligheid te brengen en een toekomst te geven. Aan de andere kant knaagt de verantwoordelijkheid voor deze keuze omdat de vlucht en het parcours in het onthaalland vaak moeilijker verlopen dan verwacht. Sommige gezinnen zouden niet gevlucht zijn als ze geen kinderen hadden. Het offer van de ouders gaat dan gepaard met rouw over het achtergelaten leven. Hoe langer de asielpprocedure aansleept, hoe vaker er momenten van twijfel kunnen ontstaan.

"Ik ben trots, soms, niet altijd. Soms zeg ik dat ik trots ben omdat ik mijn werk heb opgeofferd, alles voor mijn zoon, maar soms praat ik tegen mezelf, zeg ik tegen mezelf: 'Misschien heb ik een fout gemaakt door die stap te nemen.' [...] Soms denk ik: 'Ik had hier niet normaal moeten komen, ik had thuis moeten blijven', maar als ik mijn kind zie lijden, zeg ik: 'Misschien ga ik lijden zodat hij, misschien op een dag, zijn lijden zal stoppen'".

– Vader, uit Marokko, 2 kinderen (zoon zwaar ziek).

Alle ouders die we interviewden hechten belang aan het welzijn, de opvoeding en de toekomst van hun kinderen. Een rode draad doorheen het onderzoek is hoe belangrijk de ouderrol is voor vluchtelingenouders. Het ondersteunen van de ouder(s) in hun ouderrol is dan ook van fundamenteel belang voor hun zelfbeeld en voor de gezinsdynamieken. Inzicht in de specifieke uitdagingen van het leven in een collectief opvangcentrum voor ouderschap is daarom cruciaal.

2.2 EEN STERK VERANTWOORDELIJKHEIDSGEVOEL

De huidige context van de collectieve opvang beperkt ouders in hun controle over hun ouderschap en in hun *parental agency* (Lietaert *et al.*, 2019). Ouders moeten vaak en veel toestemming vragen aan het personeel voor beslissingen die in normale gezinssituaties uitsluitend onder hun ouderlijke verantwoordelijkheid zouden vallen, zoals eten, gezondheid of vrijetijdsbesteding. Vaste tijdschema's reguleren het leven in vele collectieve opvangcentra. Het gebrek aan controle daarover heeft een negatieve impact op het welzijn van ouders.

Ouders worstelen met een zwaar verantwoordelijkheidsgevoel om kinderen 'veilig te houden', maar botsen daarbij voortdurend op beperkingen: de kamer is te

klein om harmonieus met elkaar om te gaan, het centrum te onoverzichtelijk om veilig te zijn.

“Ouders hebben zelf heel veel stress, die hebben zo die kinderen die heel de dag aan hun hoofd zitten te zagen... dus die hebben zoiets van: ‘Ga maar buiten spelen. Er zijn andere kindjes buiten, ga maar spelen’. Maar daardoor is er heel weinig ouderlijk toezicht en wordt er ook heel veel naar assistenten gekeken van ‘Los het maar op’, waardoor dat er denk ik ook... al die kinderen die doen hier heel veel waar dat die ouders gewoon niets van weten. In die zin is dat, ja, vind ik dat niet zo veilig.”

– Hulpverlener

Het wegvallen van een (familiaal) netwerk betekent het verlies van steunfiguren. Heel wat ouders zijn gewend dat ouderschap en opvoeding mee door de familie of zelfs de ruimere gemeenschap gedragen worden. De afwezigheid van grootouders, tantes en nonkels werpt deze ouders terug op hun kerngezin. Ze voelen zich alleen met praktische en emotionele vragen omtrent ouderschap.

“Ik voel me erg verantwoordelijk, ik voel ook dat ik veel aandacht moet schenken, want als ik gewoon probeer mijn ogen te sluiten en doe alsof ik niet zie wat ze doen, kan ik ze kwijtraken. Dus voel ik me nog verantwoordelijker, dat ik nog meer moet handelen. Ik had [in het land van oorsprong] minder het gevoel dat ik ze met een vergrootglas moest opvolgen, omdat ze veel in huis waren. En ze hadden tantes, neven, ze konden ook met hen optrekken. Er was ook nog de kerk waar ik heen ging. Er waren een heleboel dingen die hen bezighielden, om hen gerust te stellen, om zeker te zijn dat het goed met hen ging en dat wij achter hen stonden.”

– Alleenstaande mama, uit DR Congo, 3 kinderen

Een familiaal en/of cultureel verwachtingspatroon dat “it takes a village to raise a child” staat haaks op de nucleaire-familiebenadering in België. Het botst soms ook met de verwachtingen van hulpverleners dat ouders in de asielopvang de volledige verantwoordelijkheid voor hun kinderen moeten opnemen. Zo ontstaat een spanningsveld tussen opvangmedewerkers die vinden dat ouder(s) meer met hun kinderen moeten bezig zijn, terwijl ouder(s) het idee hebben dat ze nog nooit zo veel met de opvoeding bezig zijn geweest omdat de uitdagingen zo complex en meervoudig zijn.

Bij het wegvallen van het familiale netwerk kijken gezinnen naar de opvangmedewerkers voor steun. Sommige ouders begrijpen niet waarom hulpverleners hen niet meer ondersteunen, bijvoorbeeld door activiteiten voor kinderen te organiseren of transport van en naar de school. Omgekeerd hebben medewerkers vaak weinig tijd en ruimte om die ondersteuning op te nemen. Een rol als co-opvoeder of gezinsondersteuner voelt voor velen ongemakkelijk, omdat ze vertrekken vanuit verwachtingen tegenover de ouders die gekleurd zijn door de

verantwoordelijkheden van ouders in een kerngezin. Ook het idee van ‘gezonde professionele afstand’ maakt nabijheid moeilijker. Bovendien leeft bij opvangmedewerkers de gedachte dat het leven in een asielcentrum moet voorbereiden op het leven in de Belgische maatschappij, en dat men ouders zo veel mogelijk wil verzelfstandigen.

Ouders in de opvang en opvangmedewerkers hebben dus wederzijds vaak andere verwachtingen over ‘zelfstandig’ of ‘verantwoordelijk’ ouderschap. Dat leidt tot spanningsvelden. Bij een aantal hulpverleners leeft het idee dat ouder(s) meer hun verantwoordelijkheden moeten nemen, terwijl ouder(s) zelf het gevoel hebben dat ze hun verantwoordelijken niet kunnen/mogen opnemen.

2.3 LEVEN TUSSEN VERSCHILLENDE OPVOEDINGSTIJLEN

Specifiek aan opvoeden in een collectieve context is dat de opvoeding sterk beïnvloed wordt door groepsdynamieken. Ouders komen in asielcentra voortdurend in contact met andere opvoedingsstijlen en gewoontes. Ze zijn als ouders met hun opvoedingspraktijken ook constant zichtbaar voor anderen, en dus onderworpen aan de blik en het oordeel van anderen. De invloed van ‘buitenaf’ stopt niet zolang er geen erkenning is, noch in de tijd, noch in de ruimte. Zowel kinderen als hun ouders merken de invloed van buitenaf op en voelen de nood om deze invloed te beperken of tegen te gaan.

“Het is helemaal niet goed, omdat eerst en vooral, je kan een kind moeilijk opvoeden in een opvangcentrum, want je voedt het zelf niet op eigenlijk. Die zit heel de tijd met andere kinderen en die ziet ook andere dingen. Bijvoorbeeld, mijn broertjes waren niet zo. Vroeger luisterden ze als je zei bijvoorbeeld: ‘Kom zitten hier’ of ‘Doe dat’. Dan luisterden ze, maar nu... (...) En ook nog iets, ze spelen enkel met Arabische jongens en we willen dat ze Nederlands leren en dus zo kunnen ze ook niet goed studeren. We hebben ook schrik als je in een opvangcentrum zit, weet je ook nooit wie de andere mensen zijn, dus we hebben ook schrik als iemand hem misbruikt ofzo. Voor mij is het belangrijkste in mijn hele leven mijn kleine broertjes, dat zijn de belangrijkste punten in mijn leven. Voor mij zijn ze ook een rode grens, dus niemand mag die grens overschrijden. Het is voor mij echt een rode lijn. Want ik vind het helemaal niet fijn dat een kind hen slaat, maar ik zeg ook niet dat zij geen reactie hebben. Ze slaan misschien ook terug, maar dat is ook heel slecht. En dat is iets dat we dagelijks meemaken en het maakt mij ook heel moe want ik zie dat ze elkaar slaan en dat is helemaal niet goed.”

– Oudste zus uit gezin met 5 kinderen en alleenstaande moeder, uit Irak, 23 jaar

De ouders in de centra ontwikkelen daarom tactieken om de opvoeding zo veel mogelijk zelf te blijven vormgeven, zodat ze hun eigen waarden kunnen doorgeven, maar ook bescherming kunnen bieden. Veel ouders vertelden over hun strategieën om de (negatieve) invloed van buitenaf te kaderen of te beperken:

kinderen afschermen door ze in de kamer te houden, veel met de kinderen praten of zorgen dat de andere kinderen bij hen op de kamer komen spelen zodat ze zelf controle kunnen uitoefenen op de omgang tussen kinderen.

“Omdat we ons in het centrum bevinden met elke soort, elke kwaliteit van kind. Er zijn kinderen van wie de ouders niet weten hoe ze respect moeten tonen aan de ouderen of de jongeren. Het is niet de oplossing om het kind op te sluiten in de kamer of om bepaalde personen niet te zien. Het beetje tijd dat ik 's avonds heb, spreken we met elkaar, elke dag, ik praat met hen, ik praat met hen, ik praat met hen, om te zeggen dat er nog veranderingen zijn met betrekking tot hun omgang met anderen. Ik leg haar uit dat het de invloed van de buitenwereld is die in het gedrag van mijn dochter, in het centrum, is binnengedrongen.”

– *Alleenstaande moeder, uit DR Congo, 2 kinderen*

2.4 WACHTEN, OF DE IMPACT VAN DE ASIELPROCEDURE

Ouders op de vlucht leven in een tussenruimte qua ruimte en tijd, zeker in het begin van hun parcours in het onthaalland. Ze hebben ‘bed, bad, brood’, maar geen (t)huis. De opvangcentra waar ze verblijven zijn vaak weinig geïntegreerd in het lokale sociale netwerk en in het sociale leven. Ze bevinden zich ook in een tussenruimte qua tijdsperspectief. Hun aanvraag is in behandeling, zonder dat ze weten wanneer ze een beslissing krijgen en of ze mogen blijven. De lange procedures zetten ouders vast in limbo, in een tussenperiode van wachten en onzekerheid, die hun ouderschap en henzelf onder druk zet.

“Het doodt ons. Wachten maakt ons kapot, het maakt ons kapot, het maakt ons kapot. Maar zoals ik je al zei, ik ben een sterke vrouw. Het doodt ons, echt.”

– *Alleenstaande moeder, uit Palestina, 3 kinderen*

3 VERSCHUIVENDE GEZINSROLLEN

Het leven in de uitzonderlijke omstandigheden van een collectieve asielopvang, in een periode van wachten en onzekerheid, heeft ook een impact op de gezinsrollen en -relaties. De combinatie van omstandigheden doet de rollen van invulling veranderen en de relaties tussen de gezinsleden onderling verschuiven.

3.1 GEZINSRELATIES ONDER DRUK

Ouders merken dat hun kinderen veranderen door het leven tijdens en na de vlucht. Ze merken dat hun kind(eren) vaker ‘vieze woorden’ gebruiken en dat woede- en/of angstaanvallen frequenter plaatsvinden. Ze worstelen met de vraag hoe

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

ze hun kinderen kunnen ondersteunen. Een bepaald gevoel van onmacht sijpelt door bij de ouders die zich minder sterk in hun ouderlijke rol gaan voelen.

“Nu weet ik het niet meer. Vroeger was het goed, daar was ik naar op zoek, maar nu zeg ik soms tegen mezelf: ‘Maar waarom heb ik kinderen gekregen?’ Het is niet gemakkelijk, ik zit hier vast. Er zijn van die maanden dat het door mijn hoofd gaat. Als ik dat niet had, zou het leven niet zo zijn en zou ik een heleboel dingen doen. En dus moet ik hier blijven en dat is vanwege de kinderen”.

– Moeder, uit Eritrea, 2 kinderen

Kinderen merken dat ook zelf op. Ze zijn zich soms ook bewust dat ouders niet meer evenveel kunnen of mogen doen in de context van de opvang.

“Soms als mijn broers ze iets vragen dat een beetje ingewikkeld is om te doen, grijp ik in en zeg ik: ‘Luister, nee, dat kan ik niet aan papa of mama vragen’, want in het centrum kunnen de ouders dit niet doen.”

– Jongen, uit Palestina, 9 jaar

Ons onderzoek bevestigde dat kinderen soms worstelen met het (niet) weten en verwerken van bepaalde zaken. De kinderen hebben hun eigen ervaringen van het vluchtverhaal, maar zijn zich tegelijk vaak bewust van de beleving van hun ouders. Ze weten vaak meer dan de ouders denken (Groeninck *et al.*, 2019). Dat brengt een complex web van weten, niet weten, onbewust weten en niet willen weten met zich mee (De Haene *et al.*, 2012).

I: “Praten jullie daar [de asielpcedure] soms over met je mama?”

R: “Nee. Mijn mama praat daarover met mijn nonkel en mijn papa.”

I: “Maar jij hoort dat?”

R: “Ja ik hoor dat. Als ik in slaap val, ik hoor dat nog. En als ik heel de tijd met mijn tablet speel, hoor ik dat.”

– Meisje, uit Palestina, 7 jaar

In de interviews hoorden we geregeld vertellen over het ‘doorsijpelen’ van familiegeheimen (Tisseron, 1994). Familiegeheimen zijn een universeel fenomeen, maar ze komen vaker voor bij families of gezinnen waarin zich traumatische ervaringen hebben voorgedaan die schaamte of andere sterke emoties hebben uitgelokt, zoals dikwijls het geval is bij vluchtelingengezinnen. Familiegeheimen kunnen een manier zijn om voor elkaar te zorgen of elkaar te beschermen (Groeninck *et al.*, 2019; Van Acker *et al.*, 2022), maar ze kunnen ook tot gevolg hebben dat kinderen in onveiligheid leven en leren om te zwijgen. Ze kunnen ook leiden tot situaties waarbij kinderen zich inbeelden wat er voor hen verborgen wordt en zich daaraan aanpassen. De timing en de manier waarop men ervaringen met kinderen deelt zijn ontzettend belangrijk (Dalgaard & Montgomery, 2015) (zie hoofdstuk 4).

3.2 OUDERROLLEN DIE NOODGEDWONGEN VERANDEREN

Door de vlucht, het uiteenvallen van gezinnen en het verblijf in de opvang verschuiven traditionele gezins- en genderrollen. Ouders moeten soms taken opnemen die ze in het land van herkomst niet opnamen, zoals moeders die als gevolg van de culturele verwachtingspatronen en de oorlogssituatie niet gewend waren om de contacten met de school en of met andere externen verzorgen, of buitenshuis te gaan winkelen.

“Maar nu ze gaat veel naar buiten. [...] Dus nu voelt ze ook dat ze iets doet voor ons. Mijn vader zegt tegen haar: ‘Ah ja, ik ga naar die afspraak en zo. Ik ga geld laten, koop die ding voor mij, ik heb dat nodig. Haal dat van die winkel en zo.’ Dus ze gaat naar buiten, ze neemt de tram alleen nu, ze gaat naar verschillende plekken, ze kijkt dingen buiten. Ze voelt eigenlijk dat ze iets doet. Dus ik ben echt daar blij van.”

– Meisje, uit Marokko, 17 jaar

De vader binnen dit gezin deelt ook zijn perspectief op deze verschuiving:

“Misschien probeer ik nu nog mijn vrouw en dochter sterker te maken om de situatie aan te kunnen. Voordien was ik het die alle lasten droeg, want thuis had ik een salaris, ik was verantwoordelijk in mijn werk. Het is een trots om daar een verantwoordelijkheid te hebben en als je alles verliest, is het moeilijk. Nu probeer ik mijn familie sterk te maken, zodat we veel dingen aankunnen. Omdat ik niet alleen voor ze kan zorgen.”

– Vader, uit Marokko, 2 kinderen

Daarnaast zagen we ook frequent voorbeelden van vaders die meer en andere zorgtaken opnemen doordat daar, in de afwezigheid van betaald werk, meer tijd voor is gekomen.

“Dat maakt niet uit of ik het graag doe of niet, ik stel zelfs geen vragen daarover. Dat moet. Wat er moet, moet er gebeuren. En vroeger moest ik werken, ik had ander leven vroeger. In mijn land moest ik werken, dat was mijn functie. Hier werk ik niet dus ik help mijn vrouw met huishouden.”

– Vader, uit Rusland (Ingoesjetië), 3 kinderen

Zeker alleenstaande moeders of vaders zijn gedwongen om ook de opvoedings- en zorgtaken op te nemen van de afwezige ouder. Denk aan de vader die zijn dochter moet begeleiden bij het douchen (zie p. 33) of deze vaders die worstelen met het haar en de kleren van hun dochters.

“Om eerlijk te zijn, ik deed dat vroeger niet... Mijn plicht was om te werken en alles buiten het huis te doen, niet in het huis. In het huis bracht mijn vrouw mijn kinderen naar school en alles. Maar nu sta ik voor alles in, begrijp je? Het is moeilijk. Vooral het meisje, haar meenemen om te douchen, dat is moeilijk. Haar haar vastmaken, ik weet het niet. Het is moeilijk, maar het lukt me, begrijp je? Ik probeer een beetje bij beetje.”

– Alleenstaande vader, uit Palestina, 2 kinderen

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

"Weet je wat is het probleem? Misschien komt door mijn gedachten. Ik weet niet wat moet ik kopen voor mijn dochter, weet je? En als ik iets koop, altijd ik maak vergissing, snap je. Dat ik kleding koop en het is niet goed en ik moet nog andere kopen. Het komt door allemaal... Ik ben geen moeder. Het komt daardoor."

– Alleenstaande vader, uit Iran, 1 dochter

In de wetenschappelijke literatuur over vluchtelingen is er weinig aandacht voor de verschuivende gezinsrollen en voor de rol van vaders en hun visie op opvoeding (Roer-strier et al., 2005; Papadopoulos & Gionakis, 2018). Ook binnen de hulpverlening is er meer aandacht nodig voor de rol van (alleenstaande) vaders.

3.3 KINDEREN IN OUDERROLLEN

Kinderen leren meestal sneller de taal dan hun ouders, en komen via de school meer in contact met de buitenwereld. Ze nemen het voortouw bij praktische taken zoals het vertalen van documenten en gesprekken, doen mee boodschappen en dragen mee zorg voor *siblings*. Wanneer ouders zich grote zorgen maken over een aanslepende asielprocedure en de veelheid aan integratie-uitdagingen waarmee ze als gezin geconfronteerd worden na de vlucht, proberen kinderen er ook op emotioneel vlak te zijn voor hun ouders. Deze hulpverlener verwoordt hoezeer ouders in hun draagkracht belast worden na de vlucht en hoe kinderen daardoor in ouderlijke rollen kunnen terechtkomen:

"We zien dat ouders die zeer actief waren, geleidelijk aan vervagen omdat de psychologische belasting zodanig is dat ze hun motivatie en energie verliezen, en hun participatie in het leven een stuk verliezen. Om dit fenomeen te compenseren, hebben kinderen soms de neiging de rol van ouders over te nemen, omdat zij de taal spreken, gesocialiseerd zijn, er interactie is en hun ouders zien die in moeilijkheden verkeren."

– Hulpverlener

In de literatuur spreekt men over *rolomkering* of parentificatie, waarbij vluchtelingenkinderen heel wat gezins- en ouderlijke rollen opnemen en dragen (Titzmann, 2012; Van Acker et al., 2022). Men spreekt over 'kinderlijke verantwoordelijkheid' (*filial responsibility*), als tegenhanger van ouderlijke verantwoordelijkheid (Ponizovsky et al., 2015). In ons onderzoek zagen we hoe kinderen instrumentele zorg verlenen voor hun ouders, in de vorm van vertalen, gidsen, boodschappen doen of helpen met de zorg voor broers en zussen. Daarnaast zorgen kinderen ook op emotioneel vlak voor hun ouders wanneer ze het gevoel hebben dat het minder goed gaat met (een van) de ouders en/of tussen de ouders. Kinderen proberen dan om hun ouders op te vrolijken of te ondersteunen en dat brengt gemengde gevoelens met zich mee op een spectrum liggend tussen trots en last.

“Bijvoorbeeld, nu mijn vader als hij zegt tegen mij: ‘Ja, pak die briefje en lees dat en ga naar die dingen’, hij vertrouwt mij nu dat ik dat kan doen. Ik kan Nederlands praten, ik ben heel groot geworden, ik ken veel plaatsen en zo. Dus hij hoeft niet meer eigenlijk heel de stress van het gezin te pakken. Dus nu we doen – ik en hij – zo half-half. Ik pak een helft en hij ook.”

– Meisje, uit Marokko, 17 jaar

VERSCHILLENDE VORMEN VAN PARENTIFICATIE

Het contextuele gedachtegoed, waarvan Ivan Boszormenyi-Nagy de grondlegger is, beschrijft de loyaliteit tussen ouders en kinderen als een existentieel gegeven dat zijn herkomst vindt in de bloedverwantschap tussen hen. Ook tussen broers en zussen is er sprake van loyaliteit (Boszormenyi-Nagy *et al.*, 2013; Nuyts & Sels, 2017).

Op basis van deze bloedverwantschap wenst het kind dat het gezin overleeft, zijn leven is er immers mee verbonden. Wanneer iemand met wie het kind loyaal verbonden is, in nood is, zal het kind er alles aan doen om een antwoord te bieden op die nood. Boszormenyi-Nagy spreekt over ‘het gevende kind’ en maakt daarbij een onderscheid tussen vier vormen van parentificatie.

- Ten eerste is er dezorger in het kind die hulp biedt in de vorm van vertaling, in de vorm van administratie in orde brengen, in het zorgen voor jongere broers en zussen. Deze vorm is goed bekend en wordt meestal gemakkelijk herkend. Minder voor de hand liggend en dus minder herkenbaar zijn de drie andere uitingsvormen van parentificatie.
- Het kind kan de rol opnemen van het perfecte kind dat in alles uitblinkt. Denk aan een kind dat schitterende schoolresultaten haalt of binnen het asielcentrum bekendstaat als zeer betrouwbaar, waardoor behalve de ouders ook andere kinderen en professionals een beroep op hem/haar doen.

Ten slotte onderscheidt Boszormenyi-Nagy ook twee posities die niet zo gemakkelijk te herkennen zijn als ‘zorgen voor de ouders’.

- Er is de positie van het kind dat kind moet blijven.
- En er is de positie van de rebel die de aandacht naar zich toe trekt.

In beide posities neemt het kind een afhankelijke positie in en tracht zo de ouders hun aandacht af te leiden van de eigen zorgen (Van Mierlo *et al.*, 2002).

Belangrijk is om te beseffen dat de verschillende vormen van parentificatie mee worden uitgelokt door de structurele context. Dat geldt zeker voor het kader en de (infra)structuur van het asielcentrum, de school en andere organisaties waarmee kinderen en hun gezinnen in contact komen. Wanneer de onmacht van ouders wordt georganiseerd, bijvoorbeeld door een gebrek aan informatie of aan

3. KINDERTIJD EN OUDERSCHAP IN DE OPVANG

tolken, of door onveilige infrastructuur, dan spreken we over structurele vormen van parentificatie.

“Mijn kinderen, omdat het toilet ver weg is van mijn kamer, dus ze zijn bang om alleen te gaan. En voor mij ben ik ook bang om alleen te gaan. Dus soms vraag ik aan mijn zoon, mijn oudste zoon (negen jaar), om met mij mee te gaan.”

– Alleenstaande moeder, uit Palestina, 2 kinderen

“Of zo één ruzie die een paar maanden geleden gebeurd was tussen een Afrikaanse vrouw en een Arabische man en uiteindelijk dat was eigenlijk een soort burenruzie hier in het centrum tussen twee kamers naast elkaar. Toen stond dat kind van de Arabische man er eigenlijk middenin en dan vroeg die Arabisch man ook om te vertalen voor ons naar ons toe. Dus hetgeen dat hij zei moesten wij dan tegen die Afrikaanse vrouw zeggen... maar dat was totaal ongepast om in die situatie dat kind te gebruiken als tolk, omdat hij ook dingen zei die eigenlijk niet door de beugel konden. Dus dat gebeurt dat kinderen plots midden in een conflict komen waar dat ze zelf niet om gevraagd hebben.”

– Hulpverlener

Deze getuigenissen illustreren hoe de infrastructuur van de opvang en het collectieve aspect van leven in asielcentra parentificatie in de hand werken. Wanneer er hiaten zijn in de opvangstructuur in het tegemoetkomen aan de noden van het gezin, dan zullen kinderen zich uitgenodigd voelen om in de bres te springen. Het is niet verwonderlijk dat kinderen heel loyaal zijn aan het gezinssysteem waarin ze leven, en het op allerlei wijzen proberen te ondersteunen.

Een wederkerend structureel probleem is de moeilijkheid om snel aan een tolk te raken, waardoor hulpverleners zich gedwongen voelen toch kinderen als tolk in te zetten.

“Wat opvalt is dat kinderen vaak veel verantwoordelijkheid opnemen, omdat die sneller weg zijn met de taal. Ze gaan ook vaak vertalen voor de ouders, omdat ze sneller begrijpen, sneller hun weg vinden. Maar we proberen er wel op te letten om niet te veel druk op de kinderen te leggen, om de ouders rechtstreeks aan te spreken, maar dat lukt niet altijd. Als er snel iets praktisch moet uitgelegd worden, kunnen we geen tolk vragen en dan is het vaak het kind dat vertaalt.”

– Hulpverlener

4 **NOOD AAN ONDERSTEUNING**

Kinderen in de opvang brengen een belangrijk deel van hun kindertijd in die opvang door. Maar kind zijn, of kinderen opvoeden, is allesbehalve vanzelfsprekend in een context van collectieve opvang. Er zijn sterke ruimtelijke beperkingen die mensen dwingen op een hele kleine kamer te leven. Dagelijkse gezinshandelingen zijn niet langer mogelijk, zoals maaltijden bereiden of gebruikmaken van eigen sanitair. Het gezinsleven en het opvoeden van kinderen gebeurt onder het bijna constante oog van anderen, met heel weinig privacy.

Dat alles zet de gezinsrelaties en het gezinsleven onder druk. Het leidt ook tot verschuivende gezinsrollen waarbij kinderen soms rollen en taken opnemen die in gewone omstandigheden tot de ouderrol behoren. Zeker als de duurtijd van het verblijf in een opvangcentrum oploopt, is het cruciaal om in de begeleiding van kinderen en gezinnen oog te hebben voor deze veranderingen. Hoe kunnen we ouders en kinderen in die omstandigheden beter ondersteunen? Hoe kunnen opvangmedewerkers beter inspelen op deze gezinsdynamieken?